

Tvorba hospodárskej politiky štátu po vstupe do EU

Vladimír Vodzinský,¹ Lucia Domaracká a Vladimíra Vodzinská²

The creation of economic policy after the entrance to EU

The Slovak republic, analogous to other countries which came in the Europe Union this year, is standing before solving the problem of real integration to the economic and monetary system.

Submitted article shows, that preliminary transformation process of national economy, specially the privatization process of national property was remarked by influences, which has led to the creation of social excessively high losses and very negative affected also for the creation and realization the economic policy of the state.

In this signification remarked also bargaining position of Slovak republic in so called before entrance negotiations with the representants from Europe union as well the character of risks related to urgency subserve the main liability in connection with the entrance to the EU, i.e. the convergency criterias specified by maastrichts agreement.

In this continuity becomes the cardinal problem of the economic policy of the state alternative modeling of exercitation its fiscal and monetary tools, which permits of such time and general harmonising of real and nominal processes convergency, which will have tenable social character.

Videlicet, the entrance fixation of the Slovak republic to the ERM2 for the year 2006 and to the eurozone for the year 2008, or 2009 involves to assert the tools of economic policy as, that the economic increase couched in expected long tenable development of GDP, balance of payments, inflation and unemployment was social effective.

In this signification are intraducing some risks and factors, which can work against these development.

Key words: economic policy of the state, convergency process, fiscal and monetary tools, GDP, balance of payments, inflation and unemployment

Úvod

Vstupom do EÚ sa uzavrela jedna z rozhodujúcich etáp vývoja našej spoločnosti, ktorá vzhľadom na charakter politicko-sociálnych zmien vo východnej a strednej Európe, nemala rovnocennú alternatívu. V súvislosti s tým všetky vlády po roku 1989 a následne po vzniku samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993, deklarovali vstup do EÚ, ako jeden zo svojich prvoradých cieľov. Praktickým potvrdením tohto smerovania bolo podpísanie tzv. Dohody o pričlenení, už v roku 1993. Tieto skutočnosti preto musíme považovať za nespochybniteľný dôvod, pre ktorý malo byť riešenie hlavných úloh súvisiacich s realizáciou:

- vlastného procesu transformácie spoločnosti,
- predvstupovej fázy.

založené na komplexnej analýze a hodnotení tých aspektov života spoločnosti, ktoré sú rozhodujúce pre jej budúce pôsobenie v novom sociálno-ekonomickom priestore. Medzi také jednoznačne patrilo aj modelovanie zodpovedajúceho rozvoja národného hospodárstva SR.

Hospodárska politika štátu a proces integrácie. Economy policy of the state and process of integration

Rozbory procesu transformácie, ako historicky unikátneho procesu prechodu od centrálne, plánom riadeného národného hospodárstva k trhovu orientovanému dokazujú, že absencia:

- komplexnej analýzy a hodnotenia možností jeho disponibilného potenciálu,
- jasne definovaných cieľov a priorít tvoriacich základ pre modelovanie budúceho postavenia spoločnosti v integrovanej Európe, ako aj podcenenie tvorby legislatívnej bázy, inštitucionálnej a personálnej pripravenosti, mali za následok vznik neúmerne vysokých strát.

Za jednu z hlavných príčin, pre ktorú tieto východiská neboli v potrebnom rozsahu uplatnené, treba okrem snahy rigorózne plniť podmienky tzv. washingtonskeho konsenzu (stabilizácia, liberalizácia, privatizácia), musíme považovať predovšetkým záujmy, ktoré ovplyvnili charakter riešenia kľúčového problému transformačného procesu, t.j. privatizáciu národného majetku. Dôsledkom bol fakt, že rozhodovanie nositeľov hospodárskej politiky štátu bolo v neúmerne vysokej miere orientované na dosahovanie krátkodobých cieľov

¹ Prof.Ing. Vladimír Vodzinský, PhD., Ing. Lucia Domaracká, Katedra podnikania a manažmentu, Park Komenského 19, Košice, Vladimir.Vodzinsky@tuke.sk, Lucia.Domaracka@tuke.sk

² Mgr. Vladimíra Vodzinská, I.D.C. Holding, a.s., Drieňova 3, 821 01 Bratislava
(Recenzovaná a revidovaná verzia dodaná 28.9.2004)

a vychádzalo z pragmaticky chápaných myšlienkových schém. To bol súčasne dôvod, pre ktorý sa privatizácia nestala v potrebnom rozsahu nástrojom cieľovo orientovanej reštrukturalizácie národného hospodárstva, ako jedného zo základných predpokladov určujúcich jej spoločenskú účinnosť a tým ovplyvňujúcich aj budúce postavenie SR v EÚ.

Okrem toho, vstup do EÚ nebol v dostatočnom rozsahu vnímaný ako súčasť procesu prehlbovania internacionalizácie svetového hospodárstva, s ktorým objektívne súvisí potreba cieľovo orientovanej komparácie a koordinácie hospodárskych politík ostatných štátov EÚ.

Zatiaľ čo dominantným subjektom vo vzťahu k národnému hospodárstvu jednotlivých spoločenstiev bude aj naďalej štát, dynamika rozvoja trhového prostredia vytvorila potrebu veľmi intenzívneho rozvíjania medzinárodných hospodárskych vzťahov. To následne vytvorilo celý rad problémov, uspokojivé riešenie ktorých presiahlo možnosti jednotlivých štátov a viedlo preto k sformovaniu mnohých:

- nadnárodných a medzinárodných inštitúcií, organizácií a dohôd (MMF, SB, hospodárske komisie OSN, OECD, G-8, GATT a pod.), ako aj
- integrácií národných štátov (EU, NAFTA a pod.).

Cieľom tohto procesu, ktorý do dnešného dňa prešiel viacerými vývojovými stupňami od tvorby oblasti voľného obchodu a colných únií, cez spoločný a jednotný trh, až k hospodárskej a menovej únii a bol ovplyvňovaný mnohými záujmami, by malo byť vytváranie podmienok pre predchádzanie vzniku, maximálne možné obmedzovanie dôsledkov alebo efektívne riešenie narastajúcich konfliktov medzi hospodárskymi politikami jednotlivých štátov alebo ich integrácií, ale najmä konfliktmi, ktoré majú charakter konfliktov medzi stále výraznejšie sa presadzujúcimi záujmami globálne pôsobiacich nadnárodných skupín a záujmami celospoločenskými. Ako dokazuje činnosť SB a MMF, ale i priebeh jednaní v rámci WTO, plnenie tohto cieľa je značne problematické.

V rámci jednotlivých štátov alebo ich integrácií, tak ako to vyplýva z už uvedeného, však jednou z hlavných úloh hospodárskej politiky musí byť eliminácia protirečení medzi krátkodobými cieľmi ovplyvňujúcimi vývoj hospodárstva a dlhodobou sa presadzujúcimi tendenciami determinujúcimi bezkonfliktný rozvoj spoločnosti.

Hospodárska politika SR pred vstupom do EÚ **Economy policy of Slovak republic before entering to the EU**

Tvorba hospodárskej politiky SR, podobne ako ostatných tranzitívnych štátov vstupujúcich do EÚ, mohla byť teoreticky založená na východiskách preferujúcich jeden z týchto prístupov:

- akceptovanie predstáv inštitúcií zodpovedajúcich za tvorbu hospodárskej politiky EÚ o postavení SR v jej hospodárskom priestore,
- presadzovanie predstavy inštitúcií zodpovedajúcich za tvorbu hospodárskej politiky SR o jej postavení v hospodárskom priestore EÚ,
- a pri obojstranne prijateľnom kompromise, akceptovanie marginálnych hodnôt parametrov vymedzujúcich rámec pre optimálny rozvoj SR v kontexte plnenia základných cieľov hospodárskej politiky EÚ.

Z charakteru analyzovanej problematiky je zrejmé, že reálne uplatniteľný bol len tretí prístup.

Vyššie uvedené skutočnosti však znemožnili vykonať v potrebnom rozsahu objektívnu analýzu možností, ktorými národné hospodárstvo SR v r. 1989 disponovalo a na jej základe vypracovať ucelenú víziu rozvoja spoločnosti a najmä stanoviť ciele a priority hospodárskej politiky tak, aby SR vytvorila optimálne podmienky preto, aby do EU vstúpila ako spoločnosť, ktorá v maximálne možnej miere prispeje kvalitou svojho života k plneniu jej dlhodobých cieľov.

Vývoj základných makroekonomických ukazovateľov medzi rokmi 1989 až 2003 názorne ilustruje, že tzv. transformačná recesia národného hospodárstva SR bola výrazne poznamenaná poklesom priemyselnej výroby, najmä v strojárskom priemysle, pri radikálnom útlme využívania domácich zdrojov surovín a mala preto jednoznačne pasívny charakter. V tejto fáze v podstate úplne absentovala modernizácia technologickej základne (okrem dokončovania niektorých modernizačných investícií zahájených pred rokom 1989) a tým i posun k výrobkom s vyššou mierou finalizácie. Z dlhodobého hľadiska veľmi negatívne pôsobilo aj zvýhodňovanie vývozu väčšiny priemyselných polotovarov do štátov EÚ. Vo vzťahu k roku 1989 tak došlo k 23 % poklesu HDP a viac ako 30 % prepadu priemyselnej výroby. Sprievodným znakom bola „cválajúca“ inflácia a prudký rast nezamestnanosti, ktorý sa do termínu vstupu do EÚ nepodarilo eliminovať.

Je tiež zrejmé, že okrem faktorov, ktoré ovplyvnili vývoj transformačného procesu všetkých stredoeurópskych tranzitívnych štátov (V4) podobným spôsobom (rozpad RVHP a následná strata tzv. východných trhov, podobnosť scenárov stabilizácie a liberalizácie, atď.), vývoj národného hospodárstva SR vo významnej miere ovplyvnili aj také faktory, ako sú rozdiely v štruktúre, technologickej vyspelosti, organizácií národného hospodárstva, miera monopolizácie výroby, kvalita realizácie vlastníckych vzťahov, vzdelanostná úroveň a kvalifikácia pracovnej sily, ale najmä rozpad ČSFR a vznik samostatnej SR.

Národné hospodárstvo SR z štrukturálneho hľadiska „zdedilo“ vysoký podiel odvetví a výrobu s nízkou pridanou hodnotou (hutnícky, chemický priemysel) a vysokými nárokmi na dovážané vstupy. Nezmenil to ani vývoj investícií a tvorba hrubého fixného kapitálu po r. 1993, na ktorom sa podpísal najmä charakter:

- veľkej privatizácie,
- priamych zahraničných investícií,

ktoré sa mali stať kľúčovými zdrojmi realizácie potrebných štrukturálnych zmien a tvorby hmotných a nehmotných aktív (know-how, moderné technológie, nové trhy, a pod.)

Tab. 1. Základné údaje o vývoji národného hospodárstva SR medzi rokmi 1993 – 2003.

Tab. 1. Basic data about development of the national economy in Slovakia between 1993-2003.

Ukazovateľ	Rok												
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Reálny HDP [%]	-11,6	-0,5	-3,7	4,9	5,8	6,1	4,6	4,2	1,5	2	3,8	4,4	4,2
Miera inflácie [%]	56,6	11,1	25,1	11,7	7,2	5,4	6,4	5,6	14,2	8,4	6,5	3,4	9,3
Miera nezamest. [%]	4,1	2,6	14,4	14,8	13,1	12,8	12,5	15,6	19,2	17,9	18,6	17,5	15,6
Saldo obchodnej bilancie [mil.Sk]	-	-	-27,30	2,564	5,65	70,26	69,95	82,95	45,24	41,77	102,74	96,62	23,58
Saldo štátneho rozpočtu [mil.Sk]	-	-	-23,01	22,85	8,29	25,55	36,99	19,20	14,75	27,66	-44,37	51,64	56,00
Miera zadlženosti [1000 USD]	-	-	3,7	4,3	5,8	7,8	10,3	11,2	10,2	10,8	11,3	12	>12

[Zdroje: údaje NB SR, ŠÚ SR a MF SR]

Tab. 2. Vývoj investícií a hrubej tvorby fixného kapitálu..

Tab. 2. Development of the investment and gross production of fixed capital.

Ukazovateľ	Roky											
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Čisté priame zahraničné investície mld.Sk	5,1	7,6	8,2	6,2	3,2	11,6	31,6	88,6	70,6	181,6	21,3	
Čisté domáce aktíva mld.Sk	282,2	278,8	293,2	351,9	385,3	431,9	480,2	514,7	587,9	474,5	553	
Čisté zahraničné aktíva mld.Sk	-35	15,5	63,9	65	68,2	40,8	46,5	93,2	92	228,5	189,5	
Hrubá tvorba fixného kapitálu (rast)	5,8					0,1			Medzi rokmi 1990 - 2000			
	-0,1											
Energetická náročnosť PEZ/HDP [PJ/mld.Sk]	1,59	1,49	1,43	1,37	1,26	1						

[Zdroje: NB SR, ŠÚ SR a MF SR]

Pokiaľ ide o prívly zahraničných investícií a rast hrubej tvorby fixného kapitálu, SR dosahovala v tomto období najhoršie výsledky zo štátov tvoriacich, tzv. višegrádsku štvorku, v dôsledku čoho napr. energetická náročnosť HDP dodnes presahuje asi 2,3 krát priemernú úroveň štátov EÚ.

Uvedené údaje súčasne dokazujú, že sa k termínu vstupu SR do EÚ nepodarilo v očakávanej miere eliminovať:

- počiatočný pokles výroby, objektívne determinovaný nevyhnutnosťou docieľiť makroekonomickú stabilitu,
- rozdiel medzi priemernou úrovňou ekonomickej rozvinutosti EÚ a SR.

Okrem uvedeného to potvrdzuje aj fakt, že reálny HDP dosahovaný v roku 1989 sa podarilo prekonať, aj to len o 2,8 %, až v roku 2000, pričom priemyselná výroba v tomto roku dosiahla len 80 % úrovne východiskového roku.

Absencia vízie rozvoja a cieľovo orientovanej hospodárskej politiky štátu v tejto fáze znamenala i to, že v požadovanom predstihu neboli vytvorené dostatočne účinné legislatívne predpoklady a inštitucionálne zmeny, ktoré by zabránili pred a postprivatizačnému tunelovaniu podnikov a stimulovala masívnejší vstup priamych zahraničných investícií. Tým by sa urýchlil proces reštrukturalizácie národného hospodárstva, rast výroby i exportná výkonnosť podnikov. Zmena, ku ktorej došlo po roku 2000, najmä príchodom priamych investícií do automobilového priemyslu, na vyššie uvedenom hodnotení už nič nezmení, pretože ich pozitívny vplyv (pokiaľ budú splnené aj ďalšie predpoklady) sa môže prejaviť až po dlhšom období.

Napriek postupnému rastu výkonnosti národného hospodárstva, vrátane výkonnosti spracovateľského priemyslu, za kľúčové obmedzenia dynamiky rastu HDP musíme naďalej považovať jeho nedostatočnú reštrukturalizáciu a udržiavanie konkurencieschopnosti podnikov nízkym oceňovaním relatívne vysokokvalifikovanej práce.

V tejto súvislosti preto má význam hľadať odpoveď na dve otázky:

- 1.) V akej miere je SR pripravená na plnenie záväzkov vyplývajúcich zo vstupu do EÚ a aké sociálno-ekonomické dôsledky s tým súvisia.
- 2.) Čo je potrebné vykonať preto, aby sa čo najskôr eliminovali rozdiely medzi sociálno-ekonomickou úrovňou SR a jej priemerom v EÚ.

Už predvstupové rokovania ukázali, že odpoveď na prvú otázku možno hľadať v spôsobe, akým SR pristupovala k plneniu tzv. konvergenčných kritérií, stanovených Maastrichtskou zmluvou, od čoho sa odvíja posudzovanie pripravenosti vstupujúcich štátov do európskej hospodárskej a menovej únie plniť z toho vyplývajúce záväzky.

Ak vezmeme do úvahy plnenie menových kritérií, ktorými sú:

- cenová stabilita (vývoj ročnej miery inflácie), kde ročná miera inflácie nesmie prekročiť o viac ako 1,5% priemernú infláciu troch cenovo najstabilnejších členov EÚ,
- dlhodobá cenová konvergencia (nominálna hodnota dlhodobej úrokovej miery), kde sa vyžaduje výška dlhodobej úrokovej miery štátu, ktorý vstupuje do európskej menovej únie nesmie byť nižšia ako priemer nominálnych dlhodobých úrokových mier troch cenovo najstabilnejších štátov EÚ o 2 %,
- udržanie menového kurzu v povolenom fluktuálnom pásme voči centrálnej parite v rozpätí <- 15, + 15> % po dobu dvoch rokov. Pre nových členov však bolo stanovené užšie pásmo v rozpätí <- 2,25, +2,25> %.

Pokiaľ ide o fiškálne kritériá, ktorými sú:

- výška rozpočtového deficitu, ktorý by nemal prekračovať hodnotu 3 % HDP,
- miera verejného dlhu, ktorý by nemal pred vstupom do EMÚ prekračovať hodnotu 60 % HDP.

Pre plnenie konvergenčného programu podľa záväzkov vstupujúceho štátu je však dôležitý nielen stav, ale najmä predpokladaný vývoj národného hospodárstva vo vzťahu k uvedeným kritériám. Tu je potrebné rátať s vplyvom týchto faktorov:

- V oblasti menových kritérií sú to:
  - o Postupné spevňovanie meny pred vstupom do EMÚ, ktoré však v záujme udržania konkurenčnej schopnosti nesmie byť odtrhnuté od programu reštrukturalizácie NH, prostredníctvom zavádzania moderných výrobných technológií a diverzifikácie úžitkových vlastností vyrábanej produkcie,
  - o Znižovanie rozdielu a stabilizácia cenovej hladiny, čo v súvislosti s doterajším vývojom bude jeden z hlavných problémov hospodárskej politiky SR. To platí nielen vo vzťahu k predpokladanému vývoju cien vstupov do výroby (suroviny a energia), ale aj potrebou dokončiť liberalizáciu cien a taktiež vo vzťahu k trhu práce a nutnosti zvyšovať nedostatočnú konkurenčnú schopnosť podnikov.
  - o (priemerná reálna ziskovosť podnikov v EÚ je asi 11 %, zatiaľ čo domácich podnikov len cca.5 %)
  - o Znižovanie úrokovej miery ako predpokladu pre posilnenie investičných aktivít domácich výrobcov, ale i rozvoja nevýrobnej sféry.
- V oblasti fiškálnych kritérií situáciu do budúcnosti môže komplikovať najmä:
  - o Rast miery verejného zadlženia, ktorý môže byť spôsobený rastom dlhovej služby (potreba splácať štátne dlhopisy, klasifikované úvery, potreba podieľať sa na financovaní projektov v rámci členstva v EÚ, atď.), ale tiež nižším ako predpokladaným rastom HDP. To môže zmeniť predpoklad MF SR o vývoji podielu verejného dlhu voči HDP medzi rokom 2004 – 48,5% a v roku 2006 – asi 50%,
  - o Posunom predpokladaného zníženia rozpočtového deficitu na hodnotu 3 % HDP v roku 2006 minimálne preto, že štatistický úrad EÚ (Eurostat), rozhodol výdavky na realizáciu dôchodkovej reformy započítavať do verejných financií.

Ak v ďalšom uplatníme výsledky každoročných analýz OECD o stave ekonomiky SR, ktoré sa opierajú o skúsenosti predchádzajúcej vstupnej vlny, potom tzv. prah zrelosti SR pre vstup do EHMÚ bude docielený vtedy, keď podiel HDP pripadajúci na jedného obyvateľa dosiahne 65 – 75 % priemeru v EÚ. Podľa toho istého zdroja sa však dnes docielený podiel pohybuje len na úrovni 48,0 – 48,5 %, pričom výkonnosť jedného pracovníka vyjadrená v USD na Slovensku dosahuje 23,946 USD za rok, zatiaľ čo napr. vo Francúzku 55,444 a v NSR 42,463 USD za rok. (údaje sú za rok 2002).

Z toho vyplývajú tzv. povstupové riziká, z ktorých sa podľa toho istého zdroja za najvýznamnejšie považujú:

- riziko rastu cenovej hladiny, čo súvisí s tým, že SR v roku 2003 dosiahla len cca 37 % úroveň cien v EÚ,
- riziko spojené s očakávaným rastom nákladov, dereguláciou cien a rastom miezd,
- riziko vyplývajúce z extrémnej diferenciacie regionálneho rozvoja.

Uvedené umožňuje konštatovať, že pripravenosť SR pre vstup do EMÚ v predpokladaných termínoch môže byť problematická a súčasne otvára priestor pre hľadanie odpovede na druhú otázku.

K jej formulovaniu pristúpila vláda SR tým, že:

- vytvorila tzv. radu vlády pre tvorbu hospodárskej politiky,
- vypracovala víziu rozvoja a koncepciu hospodárskej politiky štátu do roku 2010.

Jedna z alternatív tvorby koncepcie hospodárskej politiky vychádzajúcich z jednaní poradného tímu ministra hospodárstva SR má nasledovný charakter:

Koncepcia tvorby hospodárskej politiky SR. Conception of the creation of economy policy in SR.

Vízia hospodárskej politiky SR

Pretvoriť národné hospodárstvo SR na systém, ktorý bude plnením svojich funkcií prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju spoločnosti v priestore Európskej únie.

Princípy: otvorenosť, globálnosť

- východiskový stav: národné hospodárstvo SR je technologicky zaostávajúci, zdrojovo (surovinovo, energeticky a na ľudské zdroje) náročný, ekonomicky a sociálne nedostatočne rozvinutý systém
- základná príčina: dlhodobo nedostatočne rozvinutá schopnosť riadiacich orgánov spoločnosti prekonávať staré myšlienkové schémy.

Princípy: pravdivosť, merit

Strategický cieľ hospodárskej politiky SR

Vytvárať podmienky pre maximálne možný hospodársky rast SR v kontexte (ekonomicky, sociálne a ekologicky), trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti.

Zdôvodnenie formulácie - strategickým, dlhodobým cieľom EÚ, je rozvíjanie ochrane životného prostredia konformného, trhovo orientovaného národo-hospodárskeho prostredia.

Cieľ hospodárskej politiky SR do roku 2010:

V kontexte strategického cieľa hospodárskej politiky SR dosahovať trvalo ročný rast HDP v intervale 4 – 5 %. (MH SR predpokladaný 5,5 – 6 % rast HDP ako trvalo udržateľný vzhľadom na vyššie uvedené nepovažujeme za reálne možný)

Zdôvodnenie cieľa:

Východiskovému stavu a v sociálne únosnej miere prispieť ku konkretizovanému cieľu EÚ do roku 2010: „stať sa najkonkurencioschopnejšou, najdynamickejšou a poznatkovo orientovanou ekonomikou sveta“

Vstup do EÚ v žiadnom prípade automaticky nerieši ekonomické a sociálne problémy SR. Musí však byť chápaný ako krok, ktorý otvára priestor pre také formovanie hospodárskej politiky štátu, plnenie ktorej našu spoločnosť zaradiť k jej naprosperujúcejším štátom. K tomu musí ako jej súčasť slúžiť národný konvergenčný program stanovujúci harmonogram plnenia maastrichtských kritérií. Ním preto bude stanovený rok , v ktorom SR vstúpi do systému výmenných kurzov ERM2. To však vyžaduje znížiť rozpočtový deficit na úroveň 3% HDP a dosiahnuť dlhodobú stabilitu verejných financií. Len tým sa SR otvára cesta vstupu do eurozóny.

V tejto súvislosti, t.j. v zameraní na harmonogram maastrichtských kritérií, ktoré určujú tzv. nominálnu konvergenciu, vláda SR podobne ako väčšina ostatných nových členov EÚ preferuje zrýchlený vstup do systému ERM2 v roku 2006 a do eurozóny v roku 2008, alebo 2009. Ako dôvod sa spravidla udáva následná eliminácia rizika výmenných kurzov, nákladov poistujúcich tieto riziká, trasakčných nákladov v zahraničnom obchode a pod.

Oveľa menej je však v tvorbe HP SR rozpracovaná problematika tzv. reálnej konvergencie, zameranej na vytváranie konkrétnych predpokladov pre eliminovanie rozdielu výkonnosti nášho NH voči výkonnosti ekonomiky EÚ. To platí i pre analýzu rizík, ktoré objektívne spätoväzobne vyplývajú z prijatia toho, či onoho harmonogramu plnenia programu nominálnej konvergencie.

Komparatívne hodnotenie výkonnosti ekonomiky SR voči priemerným hodnotám ukazovateľov dosahovaných v EÚ, alebo vo vybraných štátoch (napr. vývoja cenovej hladiny Portugalska, ktoré vstúpilo do EÚ v roku 1986, pri cca 55% cenovej úrovni voči jej hladine v EÚ, pričom k dnešnému dňu, teda po 18 – tich rokoch dosahuje len 75 % -nú úroveň tejto hladiny), núti uvažovať o tom, či konvergenčný program SR rámcovaný vyššie uvedenými rokmi bude spoločensky udržateľný (riešenie deficitu verejných financií vrátane nákladov na dôchodkovú a sociálnu reformu, trh práce a nezamestnanosť).

Napokon do úvahy je potrebné zobrať i nasledovné skutočnosti:

1. EÚ ako integrácia 15 – tich štátov, teda už pred rozšírením nedokázala dostatočne pružne reagovať na niektoré faktory vyplývajúce z charakteru vývoja globalizácie, dôkazom čoho je predovšetkým to, že nebude s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou, schopná splniť ciele, ktoré si sama stanovila v rámci známej Lisabonskej stratégie.
2. Štáty EÚ reprezentujúce jej rozhodujúci ekonomický potenciál (NSR, Francúzsko, Taliansko), porušujú ustanovenia Paktu stability a rozvoja, čím spochybňujú nutnosť dodržiavať maastrichtské kritériá, trvalé plnenie ktorých však musíme považovať za základ ekonomického rastu EÚ.
3. EÚ nebola schopná zbaviť sa nadmerného prerozdelenia a neefektívneho dotačného systému a zabrániť nadmernému zbyrokratizovaniu a centralizácii rozhodovacích procesov.
4. EÚ nebola schopná v predstihu, t.j. pred vstupom nových členov uskutočniť nevyhnutnú politickú reformu.

Tieto skutočnosti v značnej miere sťažujú konsolidáciu EÚ po rozšírení a znižujú jej konkurenčnú schopnosť voči USA.

Napriek uvedenému je nutné konštatovať, že v rámci EÚ existujú štáty, ktoré už dnes dosiahli ciele stanovené Lisabonsou stratégiou. Podľa hodnotení Centra pre európsku reformu sú nimi: Dánsko, Fínsko a Švédsko. Spôsob realizácie ich hospodárskej politiky je založený na vytváraní podmienok pre trvalú reštrukturalizáciu vybraných odborov NH, na výsledkoch výskumu, vývoja a zavádzania vysokých technológií. Mal by byť príkladom pre alternatívne modelovanie programu reálnej konvergencie a tým i hospodárskej politiky SR.

Priority pre dosiahnutie cieľa:

- dokončenie reštrukturalizácie národného hospodárstva,
- znižovanie technologickkej zaostalosti NH ročným rastom podielu high-tech výrobkov v exporte o 0,5 – 0,8 % (dnešný podiel predstavuje cca 2 %, čo je oproti priemeru v EÚ 10 x nižší podiel),
- znižovanie surovinovej a energetickej náročnosti tvorby HDP (ktorá je v prípade spotreby surovín cca 3 krát a v energetickej náročnosti asi 2,3 krát vyššia ako v EÚ),
- zvyšovanie výkonnosti NH, ktorá dnes predstavuje len 48,4 % priemernej výkonnosti štátov EÚ ročne o 0,6 – 0,8 %.

Nástroje pre dosahovanie cieľa:

- fiškálne (rozpočtové) nástroje na:
  - o znižovanie rozpočtových výdavkov ročne v rozpätí 2 – 3 %,
  - o rast investičnej aktivity reguláciou nástrojmi daňovej sústavy,
  - o stabilizáciu rastu cien (stabilizovať vývoj inflácie),
  - o udržiavanie vývoja miezd (% rastu) pod úrovňou rastu produktivity práce,
  - o dokončovanie transformácie dôchodkového systému a zdokonaľovanie systému sociálnych kompenzácií (dôvodom bude stagnácia alebo len mierny rast zamestnanosti po vstupe do EÚ),
- monetárne (peňažné) nástroje na:
  - o udržanie stability vývoja kurzu meny,
  - o zvyšovanie dostupnosti dlhodobých úverov (znižovanie úrokovej miery),

- zásady pre dosahovanie cieľa:

modelovanie plnenia konvergenčných kritérií a v súvislosti s tým vstup SR do EMÚ len ako prepájanie nominálnej konvergencie s reálnym vývojom NH meraným podielom HDP na jedného obyvateľa, porovnateľnou úrovňou mzdovej a cenovej hladiny, úrovňou štruktúrnych a inštitucionálnych charakteristík NH.

Literatúra – References

- Brucháčová, A., Hajnovič, F., Komínková, Z., Nemeč, M.: Ekonomické predpoklady integrácie Slovenska do Európskej menovej únie, *Ekonomický časopis* 51/2003, č.4, str. 371 – 389.
- Ferianc, S., Korauš, A.: Makroekonomická stratégia prechodu na trhovú ekonomiku, *Spirit, Bratislava, 1997*.
- Hajšel, R.: Slovensko a Európska únia, Delegácia Európskej únie, *Bratislava, 2002*.
- Kameníková, K.: Investment decision of the firm, Sgem 03, 3rd International conference – Modern management of mine producing, *Albena, 2003, p.189 – 196*.
- Malý, J.: Kritéria z Maastrichtu – nespĺniteľný sen ?, *Politická ekonomie* 5, *Political economy* 5, 1996, str. 654 – 664.
- Okáli, J., Gabrielová, H., Hlavatý, E., Morvay, K., Outrata, R.: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2002, *Economical development of Slovakia in 2002, Ekonomický časopis, 51/2003, str. 255 – 267*.
- Outrata, R., a kol.: Ekonomické a sociálne súvislosti vstupu SR do EÚ. *Prínosy a riziká, Bratislava, ÚsaSE SAV, 2002, 395 s.*
- Pick, M.: Konkurenční schopnost ČR při vstupu do EU, Česká a Slovenská otázka v soudobém světě, *Konvoj, Brno, 2002 str. 100 – 113*.
- Spěváček, V. a kol.: Transformace české ekonomiky, *Linde n.s.r.o., Praha 2002*.
- Šíbl, D., Šaková, B., Mogyorosiová, Z.: Európska únia, European Union, *Ekonom, Bratislava, 2001*.
- Tauš, P., Rybár, R.: Využitie fotovoltaiických článkov v mestkej zástavbe s napojením na verejnú sieť, *Acta Montanistica Slovaca, Košice, 2001, MČ, str. 41 – 45*.
- Urban, L. akol.: Hospodárska politika, *Victona Publishing, Praha 1994*.